

กลยุทธ์ความเป็นกัลยาณมิตรของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย Strategy of Kalayanamitra of Teacher in University

พระครูวินัยธร ธฤติ วิโรจน์

นักวิชาการอิสระ

Phrakru Vinaithorn Tharithi Wirojano

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail : Wirojano14@gmail.com

(Received : 5 June 2022 ; Edit : 8 June 2022; accepted : 10 June 2022)

บทคัดย่อ

ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นเพียงผู้ชี้แนะทางหรืออำนวยความสะดวกในการช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้รับการศึกษาอบรม ดำเนินเข้าสู่ปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่ผู้สอนจะทำได้ กล่าวคือ ตั้งใจช่วยเหลือ พยายามสรรหาทุกสโลบาย และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะมาช่วยผู้เรียนให้เข้าถึงปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุดการศึกษานั้น ไม่ว่าจะเป็นในระบบใดรูปแบบใด จำเป็นจะต้องมีผู้ กำหนดทิศทางของการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ ซึ่งได้แก่ “ครู-อาจารย์” ครู-อาจารย์จึงเป็นกัลยาณมิตร เป็นมิตรที่ดี เป็นมิตรที่แนะนำประโยชน์ ดังหน้าที่ที่ปรากฏในทศเบื่องขวา คือ การอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยการแนะนำ ฝึกอบรมให้ลูกศิษย์เป็นคนดี มีวิชาความรู้ เกิดความเข้าใจชัดเจน ทั้งในเรื่องคุณธรรมและวิชาชีพ เพื่อที่จะนำความรู้ นั้น ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้จริงไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด และยังส่งเสริมยกย่องความดี ความสามารถของลูกศิษย์ให้ปรากฏใน สังคมสืบไป

คำสำคัญ : กลยุทธ์, กัลยาณมิตร

Abstract

The Kalayanamitra is only the instructor or facilitator who helps the learner or the learner to enter into the intelligence. This is a good thing that the instructor will do. Trying to recruit and accessories to help learners access to intelligence works best. No matter what kind of system. It is necessary to have the direction of teaching and learning to be in accordance with the goals of "teacher - professor" teacher-professor is a Kalayanamitra. Very friendly, helpful the role that appears in the right hand is to support the disciple with the introduction of training to the students are good. Have knowledge Clear understanding both moral and professional. In order to put that knowledge into practice, no matter where it is located. And also promote praise. The ability of the disciples to appear in society.

Keywords: strategy, good friends

บทนำ

ความเป็นกัลยาณมิตรมีส่วนเกี่ยวข้องกับสังคมอย่างชัดเจน บุคคลที่ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตรนั้นย่อมแสดงออกให้ปรากฏต่อสังคมเพื่อสร้างความเชื่อมั่น หรือให้ความมั่นใจแก่คนผู้พบเห็น เช่น ความเป็นที่รัก น่าเคารพ มีความรู้จริง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ เป็นที่ปรึกษาที่ดี มีลักษณะคำพูดที่น่าเชื่อถือและนำคนผู้อยู่ร่วมด้วยให้อยู่ในฐานะอันควร คือ การดำเนินชีวิตที่ดีงาม

การที่สังคมเป็นกัลยาณมิตรหรือได้จัดสรรกัลยาณมิตรให้ โดยเฉพาะผู้รับผิดชอบในสังคมทำหน้าที่จัดหา จัดสรร และทำตัวให้เป็นกัลยาณมิตรแก่เด็กหรือผู้เรียน เช่น พ่อแม่ทำตนเป็นพ่อแม่ที่ดี ครูอาจารย์ประพฤติตนทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์ที่ดี สื่อสารมวลชนเสนอข่าวสารข้อมูลที่ดีงาม เป็นประโยชน์ จัดทำรายการต่างๆ ที่มีคุณค่า ทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนที่ดี ผู้บริหารและผู้บริหารองค์กรจัดสรรสภาพแวดล้อมทางสังคมให้เรียบร้อยดีงาม เอื้ออำนวยบริการข่าวสารข้อมูล และแหล่งความรู้อื่นๆ เช่น ห้องสมุดที่ดีเป็นต้น ผู้ใหญ่และผู้เฒ่าในสังคม ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีและคนเหล่านี้ทั้งหมดคอยช่วยชี้แนะให้เด็กและเยาวชนรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้ และถือเอาแบบอย่างที่ดี ไม่ก่อความเดือดร้อนและความขัดแย้ง ร่วมอยู่ร่วมทำงานกับผู้อื่นได้ รักษาวิญญูของหมู่คณะ เป็นสมาชิกหรือส่วนร่วมที่ดีของสังคม ร่วมสร้างเสริมสภาพแวดล้อมและสภาพชีวิตที่เอื้ออำนวยหรือเกื้อกูลต่อการพัฒนาให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป(พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตโต), 2513)

หลักการเรียนการสอนและวิธีสอนของพระพุทธเจ้าเป็นวิธีการที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ โดยโยนิโสมนสิการของตนเองโดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรคอยช่วยเหลือ และเป็นวิธีการที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถค้นหาคักยภาพของตน ซึ่งซ่อนเร้นอยู่ได้พบเพื่อพัฒนาให้เติบโตเต็มที่ อันจะเป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคมต่อไป(นภดล เจนอักษร,2526)

ความหมายของครู-อาจารย์

ทุกคนเกิดมาต้องมีครู และทุกคนต้องเป็นครู ครูคนแรกของทุกคน คือ บิดา มารดา ในกรณีที่บุคคลใดเกิดมาแล้วไม่พบหน้าบิดา มารดา ก็ให้ถือว่าผู้อุปการะเลี้ยงดูอย่างใกล้ชิดนั้นเป็นครูคนแรกของตน ส่วนคำกล่าวที่ว่าทุกคนต้องเป็นครูนั่น เพราะทุกคนสามารถสอนตนเองได้ทุกขณะที่มีสติสัมปชัญญะ เช่น เตือนให้ระมัดระวังขณะเดินทางไปทำงานหรือไปศึกษาเล่าเรียน เตือนตนเองให้รู้จักประหยัดในการใช้จ่ายเงิน หรือการให้คำแนะนำบุคคลอื่นในการกระทำบางสิ่งบางอย่าง เป็นต้น เนื่องจากครูมีความสำคัญต่อการพัฒนาคนและการพัฒนาชาติบ้านเมืองอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงตั้งสมณนามให้ครูในลักษณะต่างๆ มากมาย เช่น

ครู คือ นักปฏิบัติในสนามรบทางการศึกษา

ครู คือ ผู้ใช้อาวุธลับของชาติ

ครู คือ ทหารเอกของชาติ

ครู คือ แม่พิมพ์ชาติ

ครู คือ กระบอกเงาของศิษย์

ครู คือ ดวงประทีปส่องทาง

ครู คือ ผู้สร้างโลก

ครู คือ ผู้กุมความเป็นความตายของชาติไว้ในมือ

ครู คือ ปุชนียบุคคล

ครู คือ วิศวกรสังคม(ยนต์ ชุ่มจิต,2550)

ความหมายของครูตามรูปแบบนั้นจะเห็นได้จากกฎหมายบางฉบับ เช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2547 กำหนดรูปแบบของครูโดยเรียกว่า “ข้าราชการครู” ซึ่งมี 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มที่ทำหน้าที่เป็นผู้สอนในหน่วยงานการศึกษา
2. กลุ่มที่มีหน้าที่บริหารและให้การศึกษาในหน่วยงานทางการศึกษา
3. กลุ่มที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาที่ไม่สังกัดโรงเรียน วิทยาลัย หรือสถานศึกษาที่เรียกชื่ออย่างอื่นของกระทรวงศึกษาธิการ เฉพาะกลุ่มที่ 1 ซึ่งทำหน้าที่สอนเป็นหลักมีการแบ่งตำแหน่งเป็นระดับต่างๆ จากล่างไปสูง

จากความหมายของครูอาจารย์ข้างต้น จะเห็นว่า ครูอาจารย์ต้องเป็นคนที่มีทั้งความรู้และความประพฤติที่ดี ประกอบด้วยความเมตตากรุณาต่อศิษย์ คงไม่เกินความจริงที่จะกล่าวว่า ครูอาจารย์เป็นบุคคล “ไตรภาคี” คือ มาจาก

องค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ความรู้ดี 2) ความประพฤติดี 3) มีคุณธรรม (เมตตากรุณา) ถ้าหากขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งจะไม่สามารถเป็นครูที่ดีได้ องค์ประกอบ 3 ประการนี้ เป็นหลักความจริงที่น่าพิจารณาอย่างยิ่งสำหรับผู้มีหน้าที่เป็นครูอาจารย์ เพราะผู้ที่มียึดองค์ประกอบทั้งสามนี้ และพัฒนาถึงขั้นสูงสุดจะอยู่ในฐานะเป็นยอดครู หรือ บรมครู เช่น พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงได้รับการขนานพระนามว่า “บรมครู” เพราะพระองค์ทรงมียึดองค์ประกอบ 3 ประการนี้ที่พัฒนาถึงขั้นสูงสุดแล้ว คือ ทรงมีพุทธคุณ 3 ประการ คือ

- 1) พระปัญญาคุณ (ความรู้)
- 2) พระวิสุทธิคุณ (ความบริสุทธิ์, ความประพฤติดี)
- 3) พระกรุณาคุณ (ความสงสาร, ทนไม่ได้ที่จะไม่ช่วยเหลือคนอื่น)

ความสำคัญของครู-อาจารย์

ความสำคัญของครู นอกจากมีความรัก ความศรัทธาในอาชีพครูแล้ว ครูจะต้องมีความรักเด็ก มีความวิริยะอุตสาหะ ตั้งใจอบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ เป็นคนดี มีคุณธรรม และจริยธรรม สามารถออกไปประกอบอาชีพที่สุจริตโดยไม่สร้างปัญหาแก่ชุมชนและสังคมทั่วไป

อาชีพทุกอาชีพย่อมมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคมด้วยกันทั้งนั้น เป็นการยากที่จะบ่งบอกว่า อาชีพใดสำคัญกว่าอาชีพใด แต่ในที่นี้เราจะพิจารณาเฉพาะอาชีพครูว่า มีความสำคัญต่อสังคมและประเทศชาติเพียงใด จึงขออัญเชิญพระราโชวาทของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยครู ณ อาคารใหม่สวนอัมพร วันพุธที่ 18 พฤษภาคม พ.ศ. 2526 ความตอนหนึ่งว่า

“.....อาชีพครูถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครูมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เจริญมั่นคง และก่อนที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้น จะต้องพัฒนาคน ซึ่งได้แก่ เยาวชนของชาติเสียก่อน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าสมบูรณ์ทุกด้าน จึง สามารถช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไปได้.....”

จากพระราโชวาทของสมเด็จพระเทพฯ ตามที่ได้อัญเชิญมากล่าวไว้ข้างต้น เป็นเครื่องยืนยันให้เห็นถึงความสำคัญของครูที่มีต่อความเจริญของบุคคล และชาติบ้านเมือง เป็นอย่างยิ่ง ชาติบ้านเมืองจะเจริญได้เพราะประชาชนในชาติได้รับการศึกษาที่ดี และมีครูที่มีคุณภาพ

“ครู” เป็นผู้ทำหน้าที่อันประเสริฐสุด เป็นผู้นำทางวิญญาณของสัตว์โลกไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงปรารถนา ครูเป็นสถาบันใหญ่ที่ครองโลก ค้ำครองโลกเช่นเดียวกับศาสนา ครูเป็นผู้อำนวยการศึกษา เป็นผู้เปิดประตูให้สัตว์ออกจากคอกแห่งอวิชชา (ความรู้ความหลงผิด) ครูเป็น ปุชนียบุคคล เป็นเจ้าหน้าที่ยิ่งใหญ่ ครูเป็นที่เคารพสักการะของมนุษย์ เป็นผู้ปันโลกให้งดงาม ให้ความสุข และให้มีค่า(พุทธทาสภิกขุ,2521)

นอกจากนี้ “ครู” นั้น มีความสำคัญอย่างมาก เพราะครูเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้บอกทางเดินให้แก่นักเรียน และเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้ครูคนแรกของเรา คือ พ่อแม่ ซึ่งเป็นบูรพาจารย์ ถ้าในโลกนี้ไม่มีครูคนนั้นคนเราไม่มีทางอยู่รอดได้ ครูไม่ใช่เพียงแต่สอนหนังสือเท่านั้น แต่ยังสอนจริยธรรมให้ศิษย์เป็นคนดี ซึ่งเป็นภาระหนัก ฉะนั้น ครูจึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะอนาคตของชาติอยู่ในมือครูงานของครู คือ การปั้นคนให้เป็นคนดีมีศีลธรรม ดังนั้น เราได้ฝากความหวังเกี่ยวกับอนาคตของชาติไว้ในมือครู(พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต),2540)

ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาสังคม สามารถกระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1. การให้การศึกษาศึกษาและความรู้แก่ประชาชนทั่วไป
2. เป็นผู้นำหรือริเริ่มโดยเร่งเร้าให้ประชาชนตื่นตัวในเรื่องการปรับปรุงความเป็นอยู่ในสังคม
3. เป็นผู้ปรับปรุงส่งเสริมโดยใช้ความรู้ความสามารถที่มีเฉพาะตัวส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในงานที่

ทำ

4. เป็นที่ปรึกษาให้กับชุมชน
5. เป็นผู้สร้างความตื่นตัวโดยประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ
6. เป็นผู้อำนวยความสะดวกและประสานงาน

ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง โดยครูต้องช่วยพัฒนาการเมืองการปกครองโดยมีวิธีการต่างๆ ดังนี้

1. ให้ความรู้แก่เยาวชนและบุคคลทั่วไปเรื่องระบบการปกครองประเทศ
2. ฝึกให้เยาวชนในสถานศึกษานำรูปแบบการปกครองบางอย่างมาใช้ในสถานศึกษา

3. ครูเป็นตัวแทนรัฐในการเชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง
 4. สร้างค่านิยมในระบบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน
 5. แนะนำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นแก่อำมีสสันจ้างรางวัล
- ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ โดยครูสามารถช่วยชาติบ้านเมืองพัฒนาเศรษฐกิจได้ ดังนี้
1. สอนนักเรียนที่ตัวครูรับผิดชอบเต็มอัตราเต็มหลักสูตร
 2. ส่งเสริมให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์สูงสุด
 3. ส่งเสริมกิจกรรมด้านสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนอย่างจริงจัง
 4. ส่งเสริมการออมทรัพย์ของครูและนักเรียน
 5. ให้คำปรึกษาแนะนำกระตุ้นเร่งเร้าหรือริเริ่มอาชีพใหม่ๆ ให้แก่เยาวชน
 6. ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ
 7. ให้ความรู้และส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชน
 8. ส่งเสริมการผลิตและการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการผลิตเพื่อพัฒนาคุณภาพผลิตผลทางการเกษตร
- ความสำคัญของครูต่อการส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรม ครูอาจารย์จะต้องช่วยกันรักษาและส่งเสริมศาสนาให้มีความมั่นคงด้วยการปฏิบัติภารกิจต่างๆ ต่อไปนี้
1. เลื่อมใสในศาสนาที่ตนนับถือ
 2. ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจให้ถูกต้องในหลักธรรมคำสอน
 3. นำเอาหลักคำสอนมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน
 4. ปฏิบัติศาสนกิจเป็นประจำ
 5. สำหรับชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาควรหาโอกาสอุปสมบท
 6. ศึกษาหาความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมของชาติให้กว้างขวาง
 7. เลือกสรรวัฒนธรรมที่ดีงามเพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนอย่างเหมาะสม
 8. ศึกษาหาวิธีการที่จะถ่ายทอดวัฒนธรรมให้น่าสนใจ
 9. ปรับปรุงเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมให้ผู้เรียนได้เข้าใจอย่างแท้จริง
 10. สอดแทรกวัฒนธรรมบางสิ่งบางอย่าง
 11. ครูอาจารย์ทุกคนต้องได้รับการพัฒนาความคิดและเจตคติ
 12. ครูอาจารย์ร่วมมือจัดกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม
 13. ครูอาจารย์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างตามวัฒนธรรม
 14. ศึกษาค้นคว้าทำวิจัยวัฒนธรรมต่างๆ
 15. จัดห้องวัฒนธรรมในสถานศึกษาให้ทั่วถึง

บทบาทและหน้าที่ของครู-อาจารย์

บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของครู จึงหมายถึงกิจที่ผู้เป็นครูจำเป็นต้องกระทำให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ ซึ่งอาจเป็นความจำเป็นโดยอาศัยหลักศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม กฎหมายหรือด้วยความสำนึกในความถูกต้องเหมาะสมก็ได้ ซึ่งบทบาทของครูอาจารย์มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ดังนี้

1. เป็นผู้จัดการ (Manager) ครู-อาจารย์จะเป็นผู้กำหนดบทบาทให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมแบ่งกลุ่ม หรือจับคู่ เป็นผู้มอบหมายงานหน้าที่ความรับผิดชอบแก่ผู้เรียนทุกคน จัดการให้ทุกคนได้ทำงานที่เหมาะสมกับความสามารถความสนใจของตน
2. เป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม (An Active Participant) เข้าร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มจริงพร้อมทั้งให้ความคิดและความเห็นหรือเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวของผู้เรียนขณะทำกิจกรรม
3. เป็นผู้ช่วยเหลือและแหล่งวิทยาการ (Helper and Resource) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือทางวิชาการ เพราะการให้ข้อมูล หรือความรู้ในขณะที่ผู้เรียนต้องการจะช่วยให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
4. เป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนด้านสื่ออุปกรณ์หรือให้คำแนะนำที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง

5. เป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) คอยตรวจสอบงานที่ผู้เรียนผลิตขึ้นมาก่อนที่จะส่งต่อไปให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ โดยเฉพาะความถูกต้อง

ครูนับว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติเพราะครูมีหน้าที่ต้องพัฒนาคน พัฒนาความคิด พัฒนาความรู้ และพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เยาวชนของชาติ ดังนั้นจึงได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูไว้ดังนี้

1. ครูจะต้องเป็นนักวิจัย
2. ครูต้องเป็นนักวิเคราะห์
3. ครูต้องเป็นนักวิจารณ์ทั้งปัญหาของตนเอง
4. ครูจะต้องมีความสามารถนำคุณค่าของบทเรียนมาเป็นตัวเชื่อมโยงผสมผสานให้เกิดการแก้ไขปัญหาในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการสอนที่ใช้กิจกรรมในการเรียนรู้นั้น ครูผู้สอนควรคำนึงถึงองค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่มีอิทธิพลต่อผู้เรียน คือ

1. ครูควรใช้การบูรณาการ ซึ่งเป็นการนำกระบวนการที่ต่อเนื่อง ขั้นตอนการสำรวจ ประสบการณ์การเรียนรู้ การสอนของผู้เรียน รวมไปถึงสถานการณ์ สิ่งแวดล้อม จะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เป็นการบูรณาการความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม
2. ครูควรจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน โดยมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองให้สูงสุดตามศักยภาพ
3. ครูต้องคอยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ และผู้เรียนควรจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากความไม่รู้ เป็นรู้ และรู้จริง จากทำไม่ได้ ทำไม่เป็น เปลี่ยนมาเป็นทำได้ ทำเป็น จากไม่ชอบ เปลี่ยนมาเป็นชอบ
4. ครูต้องยึดหลักว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีจะต้องมีกิจกรรมที่สามารถพัฒนาศักยภาพทุกด้านคือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ครูต้องมองผู้เรียนว่ามีภูมิรู้ และภูมิธรรมอยู่ในระดับหนึ่ง ครูจะต้องใช้หลักการของศาสตร์ที่สอนเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ให้เพียงวิธีการเรียนรู้โดยพยายามส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเองให้มากที่สุด หรือที่เรียกว่าจากสมาธิ ปัญญา และการพิจารณาตน

5. ครูต้องทบทวนบทบาทของตนเองเสมอว่าตนคือผู้ที่ให้องค์คุณของกัลยาณมิตร 7 ประการ คือ

- 1) เป็นที่น่ารัก น่าพอใจ
- 2) เป็นที่น่าเคารพ
- 3) เป็นที่น่ายกย่อง
- 4) เป็นนักพูด
- 5) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ
- 6) เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้
- 7) ไม่ชักนำในอูฐาน

6. ครูต้องพร้อมให้ความรัก และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์แก่ศิษย์ ครูต้องเปลี่ยนแปลงหน้าที่จากผู้สอนเป็นผู้ที่ออกแบบการเรียนการสอน ให้เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่อัจฉริยภาพ ทั้ง 7 ด้านของแต่ละคน

7. การจัดการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ ครูต้องเน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียนควบคู่ไปตามธรรมชาติของวิชา ครูต้องรู้ใจศิษย์ทั้งหลักการ วิธีการ และคุณธรรมที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติของวิชา

8. ครูควรจัดประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อใช้คุณธรรมนำความรู้และในการบูรณาการของการเรียนการสอนเข้าสู่ผู้เรียน และทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนของครู โดยถือว่าครูทุกคนมีหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้ประพฤติตนตามหลักธรรมและการพัฒนาคนให้มีคุณค่าอันพึงประสงค์(พระธรรมปิฎก, 2541)

กลยุทธ์ความเป็นกัลยาณมิตรของครู-อาจารย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

ความเป็นกัลยาณมิตรของครู-อาจารย์ ถือว่า เป็นคุณสมบัติที่ดีของครู ประกอบด้วย

1. **ปิโย น่ารัก** คือความใจดี มีเมตตากรุณา ใส่ใจในประโยชน์ของศิษย์ เข้าอก เข้าใจ สร้างความรู้สึกเป็นกันเอง ขวนใจให้ศิษย์อยากเข้าไปปรึกษา ไต่ถาม

2. **ครู นำเคารพ** คือเป็นผู้หนักแน่น ยึดมั่นถือหลักการเป็นสำคัญและมีความประพฤติเหมาะสม ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ มั่นใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

3. **ภาวนีโย** น่ายกย่อง ในฐานะที่เป็นครูที่บุคคลที่ทรงคุณ คือ ความรู้ และทรงภูมิปัญญาอย่างแท้จริง

4. **วัดตา รู้จักพูดให้เหตุผล** คือมีความรู้จริง มีจิตวิทยาในการพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไร ควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดีได้

5. **วจนักขโม** อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม แม้จุกจิกตลอดจนคำล่วงเกิน และคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนฟังได้ไม่เสียอารมณ์

6. **คัมภีร์ญจ** กลัง กัดตา แกล้งเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากซับซ้อน ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7. **โน จฏฐาเน นิโยชเย** ไม่ชักจูงขึ้นไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

คุณสมบัติทั้ง 7 ประการนี้ ข้าพเจ้าถือว่าเป็นคุณสมบัติที่ดีของครู การเป็นครูนั้นไม่ใช่ใคร ๆ ก็เป็นครูกันได้ เพราะครูที่ดีนั้นต้องมีความเสียสละ และต้องมีความอดทนเป็นอย่างสูง ไม่ใช่ว่ามีแต่ในประกาศนียบัตร แล้วทุกคนก็เป็นครูได้ ครูที่ดีนั้นจะต้องเป็นครูด้วยจิตวิญญาณแห่งความเสียสละ(พระธรรมปิฎก,2541)

นอกจากกลัณณมิตร ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญของผู้เป็นครูอาจารย์พึงยึดถือแล้ว

ยังมีธรรมะอื่นๆ ที่พระพุทธองค์ทรงสั่งสอนไว้ สำหรับคุณสมบัติผู้สอนที่ดี หรือคุณลักษณะของครูที่ดี โดยครูอาจารย์ ควรยึดหลักธรรม ต่อไปนี้

1. **ธรรมเทศกธรรม 5** ตั้งใจประสิทธิ์ความรู้ ได้แก่

- **อนุบุพพิททา** สอนให้มีขั้นตอนถูกลำดับความง่ายยากลุ่มลึก มีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันโดยลำดับ
- **ปริยายทิสสาวี** จับจุดสำคัญมาขยายให้เข้าใจเหตุผล คือ ชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจในแต่ละแง่ แต่ละประเด็น

- **อนุทยตา** ตั้งจิตเมตตาสอนด้วยความปรารถนาดี คือ สอนเขาด้วยจิตเมตตา เพื่อมุ่งประโยชน์แก่ผู้รับคำสอน

- **อนามิสันดร** ไม่มีจิตเพ่งเล็งมุ่งเห็นแก่อามิส คือ สอนเขามีไข่มุกที่ตนจะได้ลาภสินจ้างหรือผลประโยชน์ตอบแทน

- **อนุปหัจจ** วางจิตตรงไม่กระทบตนและผู้อื่น คือ สอนตามหลักเนื้อหาไม่ยกตนข่ม ไม่เสียดีผู้อื่น

2. **ลีลาของนักสอน 4** ครูอาจารย์ที่สามารถมีลีลาของนักสอนที่ดีดังนี้

- **สันทลสนา** ชี้ให้ชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงเหตุผล แยกแยะอธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง

- **สมาทปนา** ชวนให้ปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรทำก็บรรยายให้มองเห็นความสำคัญและซาบซึ้งในคุณค่า เห็นสมจริงจนผู้ฟังยอมรับ อยากลงมือทำหรือนำไปปฏิบัติ

- **สมุตเตขนา** เราให้กล้า คือ ปลุกใจให้ศึกคัก เกิดความกระตือรือร้นมีกำลังใจ แข็งขัน มั่นใจที่จะทำได้สำเร็จ ไม่กลัวเหน็ดเหนื่อย หรือความยากลำบาก

- **สัมปหังสนา** ปลุกให้รู้เรง คือ ทำบรรยายภาสให้สนุก สดชื่น แจ่มใสเบิกบานใจให้ผู้ฟังข่มขื่นมีความหวังมองเห็นผลดี และทางสำเร็จ

3. **มีหลักการตรวจสอบ 3** ครูอาจารย์อาจตรวจสอบตนเอง ด้วยลักษณะการสอนของพระบรมครู 3 ประการ คือ

- **สอนด้วยความรู้จริง** คือ รู้จริงทำได้จริงจึงสอนเขา

- **สอนอย่างมีเหตุผล** คือ ให้เขาพิจารณา เข้าใจแจ้งด้วยปัญญาของเขาเอง

- **สอนให้ได้ผลจริง** คือ ให้สำเร็จความมุ่งหมายของเรื่องที่สอนนั้นๆ เช่น

ให้เข้าใจจริง เห็นความจริง ทำได้จริง นำไปปฏิบัติได้ผลจริง เป็นต้น

ความเป็นมืออาชีพของครูควรที่จะต้องยึดถือและปฏิบัติให้เกิดความสัมพันธ์กับมาตรฐานของวิชาชีพครู ซึ่งมีความสำคัญและความจำเป็นต่อครูทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ทำให้มีความจำเป็นที่บุคคลจักต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทุกระดับ ให้มีความสำนึกตอบทบาทและภารกิจต่างๆ ที่มีต่อสังคมมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พร้อมทั้งกฎระเบียบข้อบังคับและกติกาทางสังคมแห่งยุคประชาธิปไตย เป็นสิ่งบ่งบอกว่าต่อไปนี้ สังคมองค์การ หน่วยงาน และหน่วยปฏิบัติ

ต่าง ๆ มีความต้องการ “**ครูมืออาชีพ**” มิใช่เพียงแต่มี “**อาชีพครู**” เกิดขึ้นเท่านั้น “**ครูมืออาชีพ**” จะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานในตน 3 ประการ ต่อไปนี้ คือ

1. ครูต้องมี ฉันทะ ต่ออาชีพครู เป็นพื้นฐาน
2. ครูต้องมีความเมตตา ต่อเด็กและบุคคลรอบข้างเป็นพื้นฐาน
3. ครูต้องมีความเป็น กัลยาณมิตร พร้อมเสมอที่จะช่วยเหลือผู้อื่นเป็นพื้นฐาน(ศักดิ์ไทย สุรกิจบรร,2553)

ครู-อาจารย์ นอกจากจะมีคุณสมบัติของความเป็นครู-อาจารย์และมีคุณธรรมแล้วจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนนักศึกษาในฐานะทักษิณบุคลและบุชนียบุคล ด้วยการอนุเคราะห์ศิษย์ 5 สถาน ดังนี้

1. แนะนำได้แก่ ทั้งแนะทั้งนำในสิ่งที่ดีงามที่เป็นประโยชน์ที่เป็นเรื่องสร้างสรรค์ นอกจากแนะ คือ การพรัสอนแล้ว ตัวครูอาจารย์จะต้องนำ คือ ทำตัวเป็นแบบอย่างด้วย อย่าให้เป็นอย่างที่ว่า จงทำอย่างที่ดีสอน อย่าทำอย่างที่ดี้นทำ นอกจากวิชาการแล้ว ควรจะได้แนะนำในการที่จะดำรงชีวิตภายในภาคหน้าด้วย

2. ให้เรียนดี ได้แก่ สอนศิษย์ด้วยความตั้งใจ ไม่สอนแบบสูกเอาเผากิน แบบถึงชั่วโมงก็ไปสอน มิได้เตรียมการสอน วิชาอะไรควรรู้ก็ต้งให้รู้ ควรจะจำต้งให้จำ ควรจะให้เข้าใจทดลองลงมือปฏิบัติ ควรให้ศิษย์ได้เรียนดี ได้รู้ดี ทำการงานได้ดี หรืออย่างที่ว่า เรียนให้รู้ดูให้จำ ทำให้ได้ และใช้ให้เป็น

3. บอกศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพราง ได้แก่ ครู-อาจารย์ผู้สอนวิชาใดก็ต้งสอนให้ครบตามแผนการสอนของเนื้อหาวิชานั้นๆ ไม่ปิดบังหรือขยักไข้เพราะกลัวว่าศิษย์จะรู้ทันหรือเพราะต้องการจะขายข้อลี้ลับในโอกาสต่อไปหรือไม่ใช่ในลักษณะที่ว่าแจก sheets ปิด course เพราะสอนไม่ทัน เนื่องจากเวลาสอนไม่สอนแต่ไปทำธุริกิจอย่างอื่น

4. ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง ได้แก่ จัดให้มีการประกาศหรือมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติความรู้ความสามารถหรือคุณงามความดีของศิษย์ในเป็นที่ประจักษ์แก่เพื่อนฝูงหรือแก่สังคม เพื่อจะได้เป็นตัวอย่างที่ดี และเป็น การสร้างเสริมขวัญและกำลังใจแก่ศิษย์ในการที่จะมีฉันทะและอุตสาหะที่จะทำความดียิ่งๆ ขึ้นไป ทั้งเป็นการกระตุ้นให้ศิษย์คนอื่น ๆ อยากที่จะได้รับการยกย่องเช่นนั้นด้วย

5. ทำการป้องกันในทิศทั้งปวง ได้แก่ ป้องกันศิษย์ของตนมิให้เสื่อมเสีย ทั้งป้องกันชื่อเสียงและความปลอดภัยโดยฝากฝังกับผู้หลักผู้ใหญ่ในถิ่นที่ศิษย์อาศัยอยู่ หรือในถิ่นที่ศิษย์จะเดินทางไป หรือฝากฝังกับผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานที่ศิษย์ทำงาน ทั้งนี้ จะได้รับความไว้วางใจ การต้อนรับและความเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพราะเป็นศิษย์มีครูอาจารย์นั่นเอง

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่จะเป็นครูได้นั้นควรคำนึงถึงคุณสมบัติของตนเองก่อนที่จะไปสอนคนอื่น เพราะถ้าหากไม่ตรวจสอบตนเองก่อนแล้วจะไปสอนคนอื่นได้อย่างไรพระพุทธเจ้าทรงเป็นครูผู้สอนศิษย์พระองค์แรกในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นบรมครูชั้นยอดพระองค์หนึ่ง โดยพระองค์มีคุณสมบัติของความเป็นครูโดยตรง 2 ประการ คือ “อนุตตรโร ปริสทम्मสารถิ” ทรงเป็นสารถิผู้ฝึกคนที่ไม่มีผู้เทียมเท่า และ “สทธา เทวมนุสสาน” เป็นครูของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ดังนั้นบุคคลที่จะเป็นครูอาจารย์จึงควรถือเอาพระพุทธองค์เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะถือว่าพระพุทธองค์ทรงเป็นบรมครูของครูทั้งหลาย

สรุป

ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นเพียงผู้นำทางหรืออำนวยโอกาสในการช่วยให้ผู้เรียนหรือผู้รับการศึกษาบรมดำเนินเข้าสู่ปัญญา ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีที่ผู้สอนจะทำได้ กล่าวคือ ตั้งใจช่วยเหลือ พยายามสรรหากุศโลบาย และอุปกรณ์ต่างๆ ที่จะมาช่วยผู้เรียนให้เข้าถึงปัญญาอย่างได้ผลดีที่สุดการศึกษานั้น ไม่ว่าจะเป็นในระบบใดรูปแบบใด จำเป็นจะต้องมีผู้กำหนดทิศทางของการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ ซึ่งได้แก่ “**ครู-อาจารย์**” ครู-อาจารย์จึงเป็นกัลยาณมิตรเป็นมิตรที่ดี เป็นมิตรที่แนะนำประโยชน์ ดังหน้าที่ที่ปรากฏในทิศเบื้องขวา คือ การอนุเคราะห์ศิษย์ด้วยการแนะนำฝึกอบรมให้ลูกศิษย์เป็นคนดี มีวิชาความรู้ เกิดความเข้าใจชัดเจน ทั้งในเรื่องคุณธรรมและวิชาชีพ เพื่อที่จะนำความรู้นั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตได้จริงไม่ว่าจะอยู่ในสถานที่ใด และยังส่งเสริมยกย่องความดี ความสามารถของลูกศิษย์ให้ปรากฏในสังคมสืบไป.

เอกสารอ้างอิง

- นภดล เจนอักษร.(2526). วิธีสอนของพระพุทธเจ้า. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต).(2513). รุ่งอรุณของการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต).(2541). ธรรมานุชชีวิต. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2541.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต).(2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต).(2540). ครูที่ดีต้องมีธรรมะ. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พุทธทาสภิกขุ.(2521). การศึกษาคืออะไร. กรุงเทพมหานคร : กรมการศาสนา.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยนต์ ชุ่มจิต.(2550). ความเป็นครู. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร.(2553). ครูมืออาชีพ : สิ่งจำเป็นที่ควรมีและควรเป็น. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.